

Anton Pannekoek, Vernieling als strijdmiddel (1933)

De beoordelingen van het in brand steken van het Rijksdaggebouw in de linkscommunistische pers geeft aanleiding tot nog enige andere vragen. Kan vernieling of verwoesting een middel in de bevrijdingsstrijd van de arbeiders zijn?

Voorop wordt gesteld, dat niemand de verdwijning van dat Rijksdaggebouw ook maar in het minste jammer zal vinden. Het was een van de lelijkste bouwsels van het moderne Duitsland, geheel in het protserige beeld van het Keizerrijk van 1871. Maar er zijn andere, mooiere gebouwen, museums met kunstschaten. Wanneer nu een verbitterde proletarier, om zich voor de kapitalistische onderdrukking te wreken, iets waardevols vernielt? Van revolutionair standpunt waardeloos, zou dat in verschillende opzichten een wandaad zijn. Hij treft er niet de bourgeoisie mee: die heeft zelf al voortdurend zoveel vernield waar het om winst ging en zij stelt geldwaarde toch het hoogst. Hij treft vooral dat kleine deel, kunstenaars, liefhebbers van mooie dingen, waarvan de besten vaak antikapitalistisch voelden, en sommigen (zoals William Morris en Herman Gorter) met de arbeiders meestreden. Bovendien: is er reden voor wraak op de bourgeoisie? Heeft de bourgeoisie dan de plicht het socialisme in plaats van het kapitalisme te brengen? Haar natuur is het, het kapitalisme met alle kracht te handhaven; aan de arbeiders is het de taak het te vernietigen. Dus iemand aansprakelijk is te stellen, voor het nog voortbestaan van het kapitalisme, dan is het de arbeidersklasse zelf, die de strijd te veel naliet. Tenslotte, aan wie wordt doorvernieling iets ontnomen? Aan de zegevierende arbeiders zelf, die eens meester over dit alles zullen zijn.

Natuurlijk zal een revolutionaire klassenstrijd, zodra die de vorm van een burgeroorlog aanneemt, steeds verwoestingen meebrengen, Steunpunten van de tegenstander vernietigen, is in elke oorlog noodzakelijk. Tracht de winnende partij te sparen, de verliezende zal in haar verbittering geneigd zijn tot nutteloze vernielingen. Wij zullen er op moeten rekenen, dat vooral in het laatst van de strijd door de ondergaande bourgeoisie reusachtig veel vernield zal worden. Daarentegen zal voor de arbeidersklasse, als de op den duur winnende klasse, vernieling geen strijdmiddel zijn. Voor haar nageslacht, de toekomstige mensheid, zal zij trachten de wereld zo rijk en gaaf mogelijk over te leveren. Dit geldt niet slechts voor technische hulpmiddelen, die zijn zelf beter en volmaakter zal kunnen opbouwen, maar vooral ook voor zulke monumenten en herinneringen van vroegere geslachten, die niet meer opnieuw te maken zijn.

Men kan daar tegenoverstellen, dat de nieuwe mensheid, draagster van een vrijheid en broederschap als nooit tevoren, veel mooier en grootser werken zal scheppen, als alle vroegere eeuwen. Bovendien zal de pas bevrijde mensheid de behoefte hebben, al die overblijfselen uit het verleden, waarin haar vroegere slavernij belichaamd was, te doen verdwijnen. Zo deed ook de revolutionaire bourgeoisie - tenminste trachtte het te doen - ; voor haar was alle voorafgaande geschiedenis dikke duisternis van onwetendheid en slavernij, maar nu, door de revolutie, was rede, kennis, deugd en vrijheid voor goed ten troon verheven. Het proletariaat ziet de geschiedenis van het voorgeslacht met heel andere ogen aan. Geleid door Marx' leer van de ontwikkeling van de maatschappij in opeenvolgende productievormen, ziet het daarin een

zich langzaam omhoog worstelen van de mensheid, op de grondslag van een groeien van de arbeid, de werktuigen en de arbeidsvormen tot steeds hoger productiviteit, eerst in primitief eenvoudige barbaarsheid, dan in klassemaatschappijen met klassenstrijd, totdat in het communisme de mens meester wordt over zijn eigen lot. En in elk tijdperk van ontwikkeling vindt het trekken die met zijn eigen wezen verwant zijn. In de barbaarse oertijd: de broederlijke gevoelens en de zedeleer van de solidariteit van het oercommunisme. In het kleinburgerlijke handwerk: de liefde voor de arbeid, zich uitend in de schoonheid van gebouwen en gebruiksvoorwerpen, die voor hen gewoon werk waren, maar die het nageslacht als onnavolgbare kunst bewonderde. In de opkomende bourgeoisie: het fiere vrijheidsgevoel, dat de rechten van de mens proclameerde en zich in de grootste werken van de wereldliteratuur uitsprak. In het kapitalisme: de kennis van de natuur, de omhoogstrevende natuurwetenschap, die door de techniek de mens in staat stelt, meester over de natuur en over zijn lot te worden. Bij allen waren deze grote karaktertrekken verbonden, in meerdere of mindere mate, met wreedheid, met bijgeloof, met egoïsme; en dat zijn juist de dingen, die wij nu bestrijden, die ons nu belemmeren, dus die wij haten. Maar onze geschiedenisopvatting leert ons deze onvolkomenheden in de voorafgaande geslachten als natuurlijke stappen in het omhoog groeien te zien, uitingen van de moeilijke levensstrijd van nog niet tot volle mensheid gegroeide mensen in een overmachtige natuur en een onbegrepen maatschappij. Wat zij toch aan groots schiepen, zal voor de vrije mensheid geen symbool van hun zwakheid maar een herinnering aan hun kracht zijn, waard om met zorg te bewaren. Nu heeft de bourgeoisie dat alles in bezit genomen; maar voor ons is het eigendom van de gemeenschap, dat wij zullen trachten zo ongeschonden mogelijk aan ons nageslacht over te leveren.

Bron

[Vernieling als strijdmiddel](#) in Persdienst Internationale Communisten, 1933. Transcriptie met aanpassing aan moderne spelling door F.C. 8-9-2025